

Gea Norvegica Geopark IKS

Eierskapskontroll – Telemark fylkeskommune

2014 :: 400 004

Innhold

Sammendrag	2
1 Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger	5
1.2 Kort om metode.....	5
1.3 Høring.....	6
2 Gea Norvegica Geopark IKS	7
2.1 Om selskapet	7
2.2 Økonomisk stilling.....	9
3 Om Telemark fylkeskommunenes forvaltning av eierskapet.....	10
3.1 Har fylkeskommunen etablert rutiner for eieroppfølging og evaluering?.....	10
3.2 Blir vedtak og retningslinjer for eierutøvelsen fulgt?	11
3.3 Vurdering.....	15
4 Anbefalinger	17
Vedlegg	2
Vedlegg 1: Høringsuttalelse.....	1

Foto forside: <http://geoparken.com/geolokaliteter/Bamble>

Sammendrag

Bakgrunn for eierskapskontrollen

Bakgrunnen for denne kontrollen er plan for selskapskontroll¹ 2012-2015, vedtatt av fylkestinget i Telemark. Hovedformålet med eierskapskontrollen er å gjennomføre kontrollutvalgets tilsyn med at oppfølgingen av eierskapet i Gea Norvegica Geopark IKS (Geoparken) skjer i samsvar med fylkestingets vedtak og forutsetninger.

Mandat - problemstillinger

Mandat for gjennomføring av kontrollen er vedtatt av kontrollutvalget i Telemark fylkeskommune i sak 4/14. Kontrollutvalget har bedt om svar på følgende problemstillinger:

- Har fylkeskommunen etablert retningslinjer og rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser i selskapet?
- Utøves fylkeskommunens eierinteresser i samsvar med retningslinjene, fylkestingets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Om selskapet

Geoparken er et interkommunalt selskap som er eid av Telemark fylkeskommune i fellesskap med Vestfold fylkeskommune, og kommunene Nome, Bamble, Kragerø, Porsgrunn, Skien, Siljan og Larvik. Fylkeskommunens eierandel i selskapet er 34,40 %. Selskapets drift er finansiert av eierne. Eiernes driftstilskudd er regulert i selskapsavtalen og samsvarer med eierandelen.

Selskapet har som formål å tilrettelegge for og forestå en god og informativ presentasjon av områdets geologiske naturarv.

Telemark fylkeskommune har to representanter i representantskapet. Styret har fem medlemmer. Selskapet hadde fire ansatte ved utgangen av 2013.

Rutiner for eieroppfølging og evaluering

Fylkeskommunen har etablert rutiner for eieroppfølging og evaluering gjennom eierskapsmelding og eierstrategi, men vi kan ikke se at fylkeskommunen har samordnet føringene i eierskapsmeldinga med de andre eierne av Geoparken. Det er ikke samsvar mellom ordlyden i eierskapsmeldingen og praksis når det gjelder rullering/gjennomgang av meldingen.

---

¹ Selskapskontroll er rettet mot kommunens forvaltning av selvstendige rettssubjekter utenfor kommunen. Selskapskontroll kan være rettet mot forvaltningen av kommunens eierskap (eierskapskontroll) eller mot selskapets virksomhet (forvaltningsrevisjon i selskap).

Eierskapsmeldinga gir ikke føringer for bruk av valgkomite ved valg av selskapsstyrer, og den omtaler heller ikke etiske retningslinjer i selskapene. KS anbefaler at eier påser at selskapene har oppdaterte etiske retningslinjer og at valgkomite er vedtektsfestet i selskapene. Geoparken har etiske retningslinjer og er i ferd med å vedta bruk av valgkomite, men vi mener at dette er punkter som fylkeskommunen på et generelt nivå bør omtale i sin eierskapsmelding.

Fylkeskommunen har i tillegg etablert en administrativ ordning for å følge opp sine eierskap/engasjement.

Fylkeskommunen har ikke informert selskapet om vedtatt eierskapsmelding. Dersom fylkeskommunen ønsker at selskapet skal innrette seg etter eierskapsmeldingen, må selskapet gjøres kjent med eiers ønsker og krav til selskapet.

Utøvelse av rutiner for eieroppfølging og evaluering

Fylkeskommunens rutiner for eieroppfølging er ikke alltid fulgt opp, eller i samsvar med de faktiske forhold. Dette gjelder:

- Innkallingene til representantskapsmøtene har ikke vært sak i fylkestinget eller fylkesutvalget. Dette betyr at representantene fra fylkeskommunen ikke får signaler om hva eieren mener om de forskjellige sakene som skal behandles på representantskapsmøtene. Det følger av dette at fylkestinget heller ikke har godkjent godtgjørelser og honorarer slik eierskapsmeldingen legger opp til.
- Det har vært ett uformelt eiermøte i den perioden vi har sett på. Det følger av eierskapsmeldingen at slike møter bør avholdes regelmessig, og at frekvens og innhold bør tilpasses enheten.

Eierskapskontrollen er i all hovedsak rettet mot eieren Telemark fylkeskommune, men vi kommenterer de tilfellene der vi ser det ikke er samsvar mellom selskapets praksis og eierens rutiner for eierskap, aktuelle lovbestemmelser mm. Vi vil kommentere følgende:

- Kontrollutvalget og fylkeskommunens revisor er ikke varslet om representantskapsmøtene, dette er pålagt ifølge kommuneloven § 80.
- Styret har ikke gjort noen egevaluering av kompetanse og arbeid, slik det fremgår i fylkeskommunens eierskapsmelding at bør gjøres.
- Det er ikke utarbeidet instruks for daglig leder og styre. Dette skal gjøres i følge eierskapsmeldingen.

- Styret i Geoparken har ikke registrert styrevervene i styrevervregisteret. Dette skal gjøres ifølge eierskapsmeldingen.

Anbefalinger

Vi anbefaler at Telemark fylkeskommune:

- vurderer å gi føringer om bruk av valgkomite for valg av selskapsstyrer og om etiske retningslinjer i sin eierskapsmelding
- endrer eierskapsmeldingen slik at rutiner som anses som hensiktsmessige for å rullere og gjennomgå meldingen fremgår der
- har tiltak for å sikre at selskapene der fylkeskommunen har eierinteresser, er kjent med fylkeskommunens eierskapsmelding mm
- etablerer rutiner som sikrer kommunikasjon mellom eierrepresentant og eier, og som er praktisk gjennomførbare
- vurderer om det er behov for uformelle eiermøter

Vi anbefaler at selskapet:

- sørger for at fylkeskommunens revisor og kontrollutvalg blir varslet om representantskapsmøter, jf. koml. § 80
- sørger for at styreverv blir registrert i styrevervregisteret
- sørger for at det blir utarbeidet instruks for styre og daglig leder

Bø 17. november 2014

Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Bakgrunn, formål og problemstillinger

Bakgrunnen for eierskapskontrollen er plan for selskapskontroll 2012-2015, vedtatt av fylkestinget i Telemark i 2012.

Mandat for gjennomføringen er vedtatt av kontrollutvalget i Telemark fylkeskommune i sak 4/14. Følgende problemstillinger skal besvares:

- Har fylkeskommunen etablert retningslinjer og rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser i selskapet?
- Utøves fylkeskommunens eierinteresser i samsvar med retningslinjene, fylkestingets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Kontrollen omfatter hovedsakelig årene 2012 og 2013.

1.2 Kort om metode

Kontrollen er gjennomført i samsvar med kommunelovens regler om selskapskontroll i §§ 77 og 80, forskrift om kontrollutvalg §§ 13 og 14, samt gjeldende veileder for selskapskontroll, fastsatt av Norges kommunerevisorforbund.²

Først og fremst er kontrollen rettet mot utøvelse av fylkeskommunens eierskap i selskapet. I rapporten presenterer vi også noe informasjon om styret og selskapets virksomhet. Denne informasjonen kan bidra til å gi et helhetlig bilde av eierstyringen og om denne fungerer i praksis.

Rapporten bygger på informasjon fra Telemark fylkeskommune (eier), styret, selskapets administrasjon og åpne kilder.

Kriterier for vurderingene i rapporten bygger i hovedsak på følgende kilder:

- lov 29. januar 1999 om interkommunale selskap (IKS-lova)
- forskrift 17. desember 1999 om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper eller
- lov 16. juli 1999 og forskrift 7. april 2006 om offentlige anskaffelser
- lov 19. mai 2006 om rett til innsyn i offentlig verksemd

---

² Selskapskontroll - fra A til Å, Norges kommunerevisorforbund 11. mai 2011

- KS anbefalinger for eierstyring (vedlegg)
- selskapsavtalen og relevante fylkestingsvedtak
- fylkeskommunens eiermelding og eierstrategi

Fakta i rapporten bygger på informasjon som er innhentet gjennom

- egenerklæring fra styret
- egenerklæring fra eierrepresentant
- intervju med daglig leder og nestleder i styret
- dokumentgjennomgang

Rapporten fokuserer på negative funn. Det som er i orden blir som hovedregel ikke omtalt eller vurdert.

Vi mener at metodebruk og kildetilfang i denne eierskapskontrollen har gitt et godt nok grunnlag til å svare på de problemstillingene som kontrollutvalget har vedtatt.

Metodebruk og kildetilfang i denne selskapskontrollen har etter vår vurdering gitt et tilstrekkelig grunnlag til å gjennomføre kontrollen i tråd med de problemstillinger kontrollutvalgene har vedtatt.

Eierskapskontrollen er utført av Anne Hagen Stridsklev. Kirsti Torbjørnson er oppdragsansvarlig revisor.

1.3 Høring

Utkast til rapport er sendt på høring til selskapets styre og daglige ledelse og til eieren Telemark fylkeskommune. Kommentarene vil bli innarbeidet i rapporten / følger som vedlegg til rapporten.

2 Gea Norvegica Geopark IKS

2.1 Om selskapet

Gea Novegica Geopark IKS (Geoparken) ble opprettet i 2004, og har følgende eiere:

Eierkommune	Eierandel
Bamble kommune	2,75 %
Kragerø kommune	2,29 %
Lardal kommune	0,46 %
Larvik kommune	7,80 %
Nome kommune	1,38 %
Porsgrunn kommune	6,42 %
Siljan kommune	0,43 %
Skien kommune	9,63 %
Telemark fylkeskommune	34,40 %
Vestfold fylkeskommune	34,40 %

Formål

Selskapet har som formål, gjennom en felles organisasjon, å tilrettelegge og forestå en god og informativ presentasjon av områdets geologiske naturarv. Dette omfatter også å vise sammenhenger mellom geologisk mangfold og betydningen dette har for menneskene i dag, i fortid og i framtid (herunder biologisk mangfold, miljøforhold, samfunnsutvikling, kultur, jordbruk, utnyttelse av geologiske naturressurser m.m.).

Målsettingen er at selskapet skal bidra aktivt til:

- Utviklingen av det gode bosted. Dette omfatter tiltak som kan gi befolkningen økt innsikt i bostedet og derved styrke identitetsfølelsen.
- Undervisning i skoler og høyskoler gjennom tilrettelegging og utvikling av tilbud.
- I samarbeid med lokale aktører utvikle et grunnlag for kvalitetsturisme med utgangspunkt i den geologiske naturarven (geoturisme).
- Stimulere til lokal næringsutvikling med basis i muligheter som geologien i området gir. Bidra til markedsføring / "branding" av regionen internasjonalt.

- Selskapet skal bidra til å samordne aktiviteter som utføres av ulike aktører, som for eksempel fylkesmennene, kommunene, næringsliv, interesseorganisasjoner og ideelle organisasjoner, ved forvaltning og drift av attraksjoner i geoparkområdet. Partene forutsetter at en del praktiske oppgaver knyttet til driften av geoparken best vil kunne løses ved at dette blir ivaretatt av de enkelte eierne. Dette gjelder bl.a. rydding, vedlikehold, skilting og kontakt med grunneiere. Fordelingen av de konkrete oppgaver mellom de deltagende kommuner og fylkeskommuner vil bli regulert nærmere i en egen avtale mellom disse.
- Selskapet vil arbeide for å oppnå status som en Europeisk Geopark godkjent av UNESCO og det europeiske geoparknettverket ("European Geopark Network"; EGN). Videre å bli deltaker av EGN og skal sørge for en drift i henhold til "EGN Charter".

Selskapet mener at deres hovedaktiviteter er å formidle kunnskap om områdets geologiske kvaliteter. De er involvert i undervisning i skolene, og de arrangerer turer. Selskapets aktivitet tilrettelegger for turistutvikling.

Styret

Styret i selskapet består av fem medlemmer, og velges av representantskapet.

Funksjonstiden er to år. For å ivareta kontinuiteten er ikke hele styret på valg samtidig. Tre styremedlemmer og én varerepresentant velges ett år, og to styremedlemmer med én varerepresentant velges i påfølgende år.

Styrefunksjon	Styremedlemmer	Valgt
Styreleder	Sigvald Oppebøen Hansen	26.4.13
Nestleder	Tove Lisbeth Vasvik	10.4.14
Styremedlem	Trond Kaasa	10.4.14
	Erling Kvadsheim	10.4.14
	Laila Lerum	23.1.13
Varamedlemmer	Svein Staal Eggen	10.4.14
	Britt Gursli Tobro	23.1.13

Organisasjon

Daglig leder er Kristin Rangnes. Hun er tilsatt i 100 % stilling. Geoparken hadde i 2013 fire ansatte, inkludert daglig leder. Geoparkens faste stab består av to geologer, én biolog/økolog og én økonomi-/administrasjonsmedarbeider. Geoparkens faste administrasjon har midlertidige lokaler i Teknologisenteret i Porsgrunn.

2.2 Økonomisk stilling

Selskapsavtalen fastsetter at selskapet skal avgi regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper. Regnskapet for Geoparken blir ført av regnskapsavdelingen ved Vestfold fylkeskommune.

Geoparken finansieres av eierne. Eiernes driftstilskudd er regulert i selskapsavtalen, og blir årlig regulert i henhold til årets deflator fra SSB. Eiernes andel av driftstilskuddet samsvarer med eierandelen.

Nøkkeltall	2013	2012
Alle tall i hele 1000		
Driftsregnskap		
Driftsinntekter	-4 486	-3 879
- herav overføring fra eiere	-3 682	-3 574
Driftsutgifter	4 562	4 286
Driftsresultat	76	406
Regnskapsmessig resultat	-252	-82
Balanseregnskap		
Sum eiendeler	3 734	3 465
Egenkapital	1 268	1 349
Sum langsiktig gjeld	1 710	1 361
Sum kortsiktig gjeld	756	755
Sum omløpsmidler	2 410	2 430
Arbeidskapital ³	1 654	1 675

Driftsutgiftene er større enn driftsinntektene i både 2012 og 2013. Selskapet har brukt av disposisjonsfondet i begge år, og har derfor fått et positivt regnskapsmessig resultat. Langsiktig gjeld består av regnskapsførte pensjonsforpliktelser. Det har vært en liten nedgang i egenkapital og arbeidskapital fra 2012 til 2013.

³ Arbeidskapital er omløpsmidler minus kortsiktig gjeld, og sier noe om selskapets likviditet.

3 Om Telemark fylkeskommunenes forvaltning av eierskapet

Vi har undersøkt følgende:

- Har fylkeskommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser?
- Utøves fylkeskommunens eierinteresser i samsvar med fylkestingets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

3.1 Har fylkeskommunen etablert rutiner for eieroppfølging og evaluering?

Politiske vedtak

Fylkestinget i Telemark vedtok eierskapsmelding i sak 34/12, 14. juni 2012 og eierstrategi i sak 6/13, 16. april 2013.

I eierskapsmeldinga blir det fastsatt hovedprinsipper for styring fra eier, hovedprinsipper vedrørende styret og hovedprinsipper vedrørende fylkesadministrasjonen.

Hovedprinsippene omhandler roller og fastsetter fylkeskommunens generelle forventninger til selskap der de er eier. Ifølge eierskapsmeldinga skal den konkrete vurderingen av eierskapet av den enkelte virksomhet, fremgå av eierstrategien. I eierstrategien mente fylkeskommunen at eierskapet i Geoparken var formålstjenlig og at det burde videreføres som det var.

I KS' Anbefalinger om eierskap blir det anbefalt at bruk av valgkomite ved valg til styre bør vedtektsfestes. Formålet med å ha valgkomite er å sikre at styret settes sammen med komplementær kompetanse som er i tråd med eiers formål med selskapet. En valgkomite kan ha en god samordnende funksjon der fler kommuner/fylkeskommuner eier sammen, og der styret gjerne velges ved at eierne foreslår hver sine kandidater til styret. Eierskapsmeldingen legger ikke føringer for at fylkeskommunen ønsker valgkomite i selskaper der fylkeskommunen er eier. Valgkomite er heller ikke vedtektsfestet i selskapsavtalen til Geoparken (se punkt under om representantskapet).

I KS' Anbefalinger om eierskap blir det også anbefalt at eier skal påse at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften. Vi kan ikke se at eierskapsmeldingen gir føringer for styrene om å utarbeide etiske retningslinjer i sine selskaper (se punkt under om styret).

Ifølge eierskapsmeldingen skal den ha en årlig gjennomgang i fylkestinget. Eierskapsmeldingen har ikke vært sak i fylkestinget i 2013 eller i 2014. Fylkeskommunen mener at det ikke er hensiktsmessig at å gjennomgå eierskapsmeldingen så ofte. Fylkeskommunen mener at eierskapsmeldingen bør rulleres ved hvert valg, og bør ellers legges frem for fylkestinget ved endringer.

Administrative rutiner

Fylkeskommunen har etablert interne rutiner for administrativ oppfølging av saker vedrørende fylkeskommunens eierskap/engasjement.⁴ Ifølge rutinene skal det oppnevnes en administrativt saksansvarlig for hvert selskap. Det er oppnevnt saksansvarlig for Geoparken.

Den administrativt saksansvarlige skal ha ansvar for:

- å holde seg fortløpende og generelt oppdatert om virksomheten i selskapet
- å være saksansvarlig for politiske saker som f.eks.: årsmøte/generalforsamling, valg, vedtektsendringer, styrehonorar, årsrapport/årsregnskap/årsmelding (avklares med politisk ledelse for hver enkelt sak).

Fylkeskommunen gjennomførte en samling om eierskap, eierskapsstrategi og administrativ oppfølging av eierskap for de saksansvarlige i administrasjonen i mars 2014.

Det er inngått avtale mellom selskapet og eierne om fordeling av ansvar for enkelte praktiske oppgaver. Dette følger av selskapsavtalen § 4 som sier at det skal inngås avtale som regulerer hvilke praktiske oppgaver eierne skal ha ansvar for. Det følger av avtalen at eierkommunene/fylkeskommunene skal ha hver sin kontaktperson som skal være bindeledd med Geoparken. Grunnet langvarig sykefravær hadde ikke fylkeskommunen noen som ivaretok funksjonen som saksansvarlig og kontaktperson for selskapet i en periode, men det er nå i juni 2014 oppnevnt ny saksansvarlig.

3.2 Blir vedtak og retningslinjer for eierutøvelsen fulgt?

Selskapet sier at de fikk fylkeskommunens eierskapsmelding til uttale før den ble politisk behandlet, men de har ikke fått eierskapsmeldingen etter at den var politisk behandlet og vedtatt.

---

⁴ November 2013

Folkevalgtopplæring

Det følger av eierskapsmeldingen at Telemark fylkeskommune som en del av folkevalgt-opplæringen, skal gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminar knyttet til eierstyring. Fylkeskommunen opplyser at det ble gjennomført opplæring for fylkestingets medlemmer i juni 2014.

Fylkeskommunen hadde også kurs om eierskap for de administrativt saksansvarlige i mars 2014.

Selskapsavtale, strategier og vedtak

Driften av selskapet reguleres av selskapsavtalen, sist fastsatt 11. desember 2009.

Fylkesutvalget behandlet «Strategi for Gea Norvegica Geopark 2011-2015» i sak 7/11. Følgende ble vedtatt:

Telemark fylkeskommune ser det heilt avgjerande at Geoparken i framtida fortsett som Europeisk og Global Geopark i tråd med UNESCO sine reglar og i tråd med dei retningslinjer som gjeld.

Telemark fylkeskommune ber om at det, so snart som mogleg, vert oppretta ei arbeidsgruppe for å greie ut kriteria for utvikling av prosjektets infrastruktur i vid forstand (besøksenter/innhald mm.)

Strategidokumentet er ifølge selskapet behandlet i kommunestyrene til de andre eierkommunene og i fylkestinget til Vestfold fylkeskommune.

Vi er ikke kjent med at fylkeskommunen har fattet andre vedtak eller strategier om sitt eierskap i Geoparken.

Ved eierskap med flere eiere, forutsettes det i fylkeskommunens Eiermelding enighet med de andre eierne for at enkelte av føringene i eierskapsmeldinga kan gjennomføres. Det gjelder særlig krav om valgkomite, føringer for styresammensetning og instruksjoner til styre og/eller administrasjon. Vi er ikke kjent med at fylkeskommunen har gjort avklaringer med de andre eierne om hvorvidt slike føringer skal gjelde for selskapet.

Eierorganet - representantskapet

Det følger av selskapsavtalen at Telemark fylkeskommune har to representanter i representantskapet, hver med personlig vararepresentant. Eierskapsmeldinga sier at

fylkeskommunen bør være representert ved fylkesordfører eller annen politisk ledelse i representantskapet. Fylkeskommunen valgte Jan Thorsen og Thorleif Fluer Vikre til representantskapet i Geoparken jf. fylkesutvalgsak 114/11. Jan Thorsen er representantskapets leder.

Selskapsavtalen fastsetter at det skal være to representantskapsmøter i året. Representantskapsmøtet 1. halvår skal avholdes innen 1. mai, og representantskapsmøtet 2. halvår skal avholdes innen 15. desember. Selskapet har avholdt to ordinære og ett ekstraordinært møte i representantskapet i 2013 og to ordinære møter i 2012. Det ordinære møtene er alle innenfor fristene i selskapsavtalen. Representantskapet har behandlet saker om fremtidig lokalisering, selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan. Protokollene viser at årsregnskap og årsberetning ble godkjent.

På det ekstraordinære møtet ble det valgt nye styremedlemmer. Styret som ble valgt av representantskapet våren 2012 oppfylte ikke kravene om kjønnsbalanse, og derfor måtte man velge nye styremedlemmer. Møtet ble gjennomført som telefonmøte. Det er anledning å forelegge en sak til avgjørelse av generalforsamlingen i aksjeselskap som har færre enn 20 eiere, uten å innkalle til møte, jf. aksjeloven § 5-8. Tilsvarende bestemmelse er ikke inntatt i lov om interkommunale selskap, det tyder på at representantskapet bare kan treffe avgjørelser i møte (dvs. at telefonmøte er ikke godkjent møteform).

Lov om interkommunale vedtekter fastsetter at innkalling sendes minst fire uker før møtedato, jf. § 8. Innkallingene til representantskapet er ikke datert. Det er skrevet protokoll fra representantskapsmøtene.

Representantskapet har valgt styreleder og styremedlemmer og har fastsatt godtgjørelse til disse. Det foreligger ikke retningslinjer for styresammensetning, og det er ikke vedtektsfestet valgkomite. Ifølge ledelsen i selskapet har representantskapet tidligere vedtatt at det skal være en valgkomite som foreslår kandidater til styret, men dette vedtaket har blitt borte. Prinsipper for valgkomite vil derfor tatt opp som sak i representantskapsmøtet nå i november.

Ifølge eierskapsmeldinga bør innkalling til representantskapet som hovedregel settes opp som sak i regi av fylkesordføreren, før representantskapet avholdes. I slike saker vil debatten om fylkeskommunens standpunkt foregå i fylkestinget, mens fylkeskommunens representanter vil tale med én stemme i eierorganet. Vi kan ikke se at innkallinger til representantskapsmøte i Geoparken har vært sak i fylkestinget i 2012 eller 2013. Fylkeskommunen sier at det i praksis er vanskelig å samordne datoer på

generalforsamlinger/representantskapsmøter slik at det er mulig med politisk behandling av eier/fylkesting i forkant.

Verken kontrollutvalget eller fylkeskommunens revisor er varslet om representantskapsmøtene, jf. kommuneloven § 80.

Styret

Det følger av eierskapsmeldinga at det skal utarbeides styreinstruks og instruks for daglig leder. Fylkeskommunen har ikke definert retningslinjer eller instruks for styret eller daglig leder i Geoparken. Representantskapet eller styret i selskapet har heller ikke utarbeidet slike instruks. Styret sier det forholder seg til selskapsavtalen, strategidokumentet, økonomireglement og personalreglementet.

I eierskapsmeldingen fra fylkeskommunen, framgår det at det bør gjøres årlige evalueringer av styrets kompetanse og arbeid. Styret opplyser at det ikke er foretatt noen evaluering av deres arbeid.

På spørsmål om hvordan forholdet til mulige nærstående og inhabilitet praktiseres, svarer styret at de fokus på habilitet, og at det så langt ikke har forekommet saker der det har vært en problemstilling.

Etiske retningslinjer er eget punkt i selskapets personalreglement.

Styrevervene er ikke registrert i styrevervregisteret. Ifølge fylkeskommunens eierskapsmelding skal alle som påtar seg styreverv for fylkeskommunale selskaper registrere vervene i styrevervregisteret. Styret har ikke tegnet styreforsikring.

Selskapsavtalen § 15 fastsetter at selskapet skal følge offentleglova. Selskapet sier de har arkiv for inngående brev, men at de ikke har offentlig postjournal for inn- og utgående korrespondanse.

Rapportering og avklaring av rammer

Fylkeskommunens eierskapsmelding fastsetter som prinsipp at det er ønskelig med uformelle eiermøter, hvor styret og daglig leder kan informere om aktuelle saker. Ifølge representantskapets leder er det er liten oppfølging fra eier utenom deltagelse i representantskapet. Selskapet mener det ble avholdt ett uformelt eiermøte i 2013. Eierskapsmeldingen mener at det bør være regelmessige eiermøter. Frekvens og innhold må tilpasses den enkelte enhet.

Fylkeskommunen har ingen rutine som krever rapportering til eierne fra selskapet, utover representantskapsmøtene.

Godtgjørelser

Eierskapsmeldingen sier at i forbindelse med behandling av dokumentene til representantskapsmøtene, skal fylkestinget også godkjenne godtgjøringer og honorarer. Som nevnt over, har ikke fylkestinget behandlet innkallinger til representantskapet i den perioden vi har sett på.

Eierskapsmeldingen sier videre at politisk sekretariat skal føre oversikt over styregodtgjørelsene etter hvert som årsmøter, representantskapsmøter og generalforsamlinger er gjennomført. Fylkeskommunen har ført slik oversikt. Den er oppdatert for styregodtgjørelser for 2013.

På alle nivåer i ansvarlige selskap (KF, IKS) skal lønn og godtgjørelser forholde seg til sammenlignbare stillinger i fylkeskommunen, ifølge eierskapsmeldingen. I Geoparken er styreleders honorar kr 60 000, og de øvrige styremedlemmer og varamedlemmer får kr 20 000. Ifølge ledelsen i selskapet var det tidligere praksis at varamedlemmene møtte på alle styremøter. Det er det ikke lenger, og ledelsen ønsker å endre godtgjørelsen til styremedlemmene. Godtgjørelsen for varamedlemmer er sak på representantskapsmøtet i november 2014.

Daglig leder har årslønn på kr 725 000 og får kr 20 000 i bilgodtgjørelse, og fikk ifølge årsregnskapet utbetalt kr 747 099 i lønn 2013.

Geoparken er medlem av Kommunenes sentralforbund. Dette er fastsatt i selskapsavtalen at selskapet skal være medlem av denne arbeidsgiverorganisasjonen.

3.3 Vurdering

Rutiner for eieroppfølging og evaluering

Fylkeskommunen har etablert rutiner for eieroppfølging og evaluering gjennom eierskapsmelding og eierstrategi, men vi kan ikke se at fylkeskommunen har samordnet føringene i eierskapsmeldingen med de andre eierne av Geoparken. Det er ikke samsvar mellom ordlyden i eierskapsmeldingen og praksis når det gjelder rullering/gjennomgang av meldingen.

Eierskapsmeldinga gir ikke føringer for bruk av valgkomite ved valg av selskapsstyrer, og den omtaler heller ikke etiske retningslinjer i selskapene. KS anbefaler at eier påser at selskapene

har oppdaterte etiske retningslinjer, og at valgkomite er vedtektsfestet i selskapene. Geoparken har etiske retningslinjer, og er i ferd med å vedta bruk av valgkomite, men vi mener at dette er punkter som fylkeskommunen på et generelt nivå bør omtale i sin eierskapsmelding.

Fylkeskommunen i tillegg etablert en administrativ ordning for å følge opp sine eierskap/engasjement.

Fylkeskommunen har ikke informert selskapet om vedtatt eierskapsmelding. Dersom fylkeskommunen ønsker at selskapet skal innrette seg etter eierskapsmeldingen, må selskapet gjøres kjent med eiers forventninger til selskapet.

Utøvelse av rutiner for eieroppfølging og evaluering

Fylkeskommunens rutiner for alltid eieroppfølging er ikke alltid fulgt opp, eller i samsvar med de faktiske forhold. Dette gjelder:

- Innkallingene til representantskapsmøtene har ikke vært sak i fylkestinget. Dette betyr at representantene fra fylkeskommunen ikke får signaler om hva eieren mener om de forskjellige sakene som skal behandles på representantskapsmøtene. Det følger av dette at fylkestinget heller ikke har godkjent godtgjørelser og honorarer slik eierskapsmeldingen legger opp til.
- Det har vært ett uformelt eiermøte i den perioden vi har sett på. Det følger av eierskapsmeldingen at slike møter bør avholdes regelmessig, og at frekvens og innhold bør tilpasses enheten.

Eierskapskontrollen er i all hovedsak rettet mot eieren Telemark fylkeskommune, men vi kommenterer de tilfellene der vi ser det ikke er samsvar mellom selskapets praksis og eierens rutiner for eierskap, aktuelle lovbestemmelser mm. Vi vil kommentere følgende:

- Kontrollutvalget og fylkeskommunens revisor er ikke varslet om representantskapsmøtene, dette er pålagt ifølge kommuneloven § 80.
- Styret har ikke gjort noen egnevaluering av kompetanse og arbeid, slik det fremgår i fylkeskommunens eierskapsmelding at bør gjøres.
- Det er ikke utarbeidet instruks for daglig leder og styre. Dette skal gjøres i følge eierskapsmeldingen.

- Styret i Geoparken har ikke registrert styrevervene i styrevervregisteret. Dette skal gjøres ifølge eierskapsmeldingen.

4 Anbefalinger

Vi anbefaler at Telemark fylkeskommune:

- vurderer å gi føringer om bruk av valgkomite for valg av selskapsstyrer og om etiske retningslinjer i sin eierskapsmelding
- endrer eierskapsmeldingen slik at rutiner som anses som hensiktsmessige for å rullere og gjennomgå meldingen fremgår der
- har tiltak for å sikre at selskapene der fylkeskommunen har eierinteresser, er kjent med fylkeskommunens eierskapsmelding mm
- etablerer rutiner som sikrer kommunikasjon mellom eierrepresentant og eier, og som er praktisk gjennomførbare
- vurderer om det er behov for uformelle eiermøter

Vi anbefaler at selskapet:

- sørger for at fylkeskommunens revisor og kontrollutvalg blir varslet om representantskapsmøter, jf. koml. § 80
- sørger for at styreverv blir registrert i styrevervregisteret
- sørger for at det blir utarbeidet instruks for styre og daglig leder.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Eventuelle kommentarer til rapporten fra eieren/selskapet.

Vedlegg 2 – KS anbefalinger for godt eierskap

Vedlegg 1: Høringsuttalelse

Gea Norvegica Geopark

HØRINGSSVAR OM EIERSKAPSKONTROLL AV TELEMARKS FYLKESKOMMUNES OPPFØLGING AV GEA NORVEGIGA GEOPARK IKS

Styret i Gea Norvegica Geopark IKS har behandlet saken via epost. Innspillene er i hovedsak at styret oppfatter at revisjonberetningen er i overensstemmelse med det styret har svart. Det er fremkommet kommentarer på noen punkter.

Valgkomite

Opprettelse av og mandat for valgkomite for medlemmer til selskapets styre ble vedtatt i representantskapsmøte i 2008. Det er imidlertid gjort følgende tilleggsvedtak på representantskapsmøte 7. november 2014:

Det vedtas et tillegg til vedtak av desember 2008 om valgkomite.

Valgkomiteens sammensetning skal være: En representant fra hver av fylkeskommunene og to representanter fra kommunene. Valgperioden er to år. For valget i 2014 er valgperioden ett år, grunnet lokalvalgene i 2015.

Godtgjørelse til styrets varamedlemmer.

Ordningen med at vara møter på alle styremøter er opphevet og følgende ble vedtatt på siste representantskapsmøte:

Det utbetales godtgjørelse for varamedlemmer for hvert møte den enkelte deltar på. Godtgjørelsen er på kr. 1 500.- pr. møte, gjeldende fra 2014.

Representantskapsmøte avholdt som telefonmøte

Selskapet registrerer at telefonmøte ikke er godkjent møteform for representantskapet og gjør samtidig oppmerksom på at nytt valg ble foretatt på første ordinære representantskapsmøte, for å overholde valgordningen for det enkelte styrevern.

Uformelle eiermøter

I forbindelse med Selskapets fireårige kontrollbesøk fra det internasjonale nettverket Global Geoparks Network om fornyet medlemskap i 2013, ble det avholdt et uformelt eiermøte. Selskapet er svært positive til slike møter.

Innkallinger og referat/protokoller sendes til fylkesrevisor og kontrollutvalg.

Papirer fra representantskapet sendes representanter, hovedkontakter (der disse er kjent) og alle eiernes postmottak. Innkalling og referater fra representantskapsmøter og styremøter sendes selskapets revisor (Vestfold kommunerevisjon). Selskapet vil nå innhente navn på kontaktpersoner og epostadresser til alle kontrollutvalg slik at papirer sendes direkte og ikke via postmottak.

Porsgrunn, 14.11.14

På vegne av styret i Gea Norvegica Geopark IKS

Kristin Rangnes
Daglig leder, Gea Norvegica Geopark IKS

Vedlegg 2: KS' Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskap og foretak

Nr. 1 Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte

Kommuner bør som en del av folkevalgtopplæringen gjennomføre obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden og senere med oppfølging etter 2 år. Det anbefales at kommunestyret etter gjennomføring av generalforsamling, får forelagt en oversikt over status for selskapene.

Nr. 2 Utarbeidelse av eierskapsmeldinger

Kommuner skal foreta en politisk gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer gjennom utarbeidelse av en eierskapsmelding. Eierskapsmeldingen bør gjennomgås og eventuelt revideres hvert år i kommunestyret. Eierskapsmeldingen skal følges av strategier og formål/selskapsavtale for det enkelte selskap. Alt eierskap i selvstendige rettssubjekter skal fremgå på en klar og instruktiv måte i kommunens årsberetning. Interkommunale eierskapsmeldinger kan også utarbeides.

Nr. 3 Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter

Selskapets virksomhet skal tydeliggjøres i vedtektene/selskapsavtalen. Innenfor rammen av vedtektene/selskapsavtalen bør selskapet ha klare mål og strategier for sin virksomhet. Eierne skal ha et bevisst forhold til en eventuell forventet avkastning. For selskaper som opererer innenfor et marked skal prinsippene for en eventuell utbyttepolitikk klargjøres og deretter fremmes for eierorganet gjennom selskapsavtalen/vedtektene. Langsiktighet og samfunnsansvar bør legges til grunn for det kommunale/fylkeskommunale eierskap. Formålsangivelsen i selskapsavtale/vedtekter bør vurderes med jevne mellomrom for å se om det er behov for endringer.

Nr. 4 Vurderinger og valg av selskapsform

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold og konkurransereguleringen. Skal selskapet ta risiko og operere i et marked bør det etableres et selskap med begrenset ansvar.

Der selskapet skal yte tjenester til eierne i egenregi kan både interkommunale selskap og foretak være hensiktsmessige former. Stiftelser er ikke anbefalt for virksomhet som krever eierstyring.

Nr. 5 Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet

Selskaper som opererer med konkurransevirkosomhet i tillegg til monopolvirkosomhet, bør som hovedregel skille ut virksomheten for å unngå mistanke om muligheten for rolleblanding og krysssubsidiering. Organiseringen av konkurranseutsatt virksomhet bør så langt mulig være ledelsesmessig, personalmessig og fysisk atskilt fra monopolvirkosomheten. Dette må være utgangspunktet, og oppfyller man ikke dette må det være en bevissthet om hvorfor.

Nr. 6 Tilsyn og kontroll med kommunale foretak og med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper

Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterlevs og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollutvalget er delegert denne funksjonen fra kommunestyret og har derfor en spesielt viktig rolle i eierstyringen.

Nr. 7 Sammensetning og funksjon til eierorgan

For aksjeselskap og interkommunale selskaper anbefales det at kommunestyret oppnevner politisk ledelse som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets samlede/flertallsbeslutning. Det er sentralt at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyre i forkant av generalforsamling/representantskapsmøte.

Nr. 8 Gjennomføring av eiermøter

De formelle eiermøtene er enten generalforsamling eller representantskap, men det kan også innkalles til eiermøter i tillegg til disse.

Styret bør tilrettelegge for at flest mulig av eierorganets medlemmer kan delta i generalforsamling/representantskapet og at dette blir en effektiv møteplass for aksjeeierne og styret. Dette gjøres ved å følge lovens regler om innkalling, at saksdokumentene er utførlige nok til å ta stilling til sakene, at eierne som ikke kan møte skal kunne stemme ved bruk av fullmakt (gjelder ikke interkommunale selskaper), at styret, revisjon og valgkomité er tilstede samt rutiner for at eierorganet velger møteledelse.

Nr. 9 Eiers krav til profesjonelle styrer i kommunal sektor

Det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes og gis de nødvendige styringsrammene for å utøve sitt virke som et profesjonelt organ. Et profesjonelt styre som kollegium består av personer med egnede personlige egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig.

Nr. 10 Valgkomité for styreutnevning i aksjeselskap og interkommunale selskaper

Ved valg av styre til selskaper organisert etter aksjeloven og lov om interkommunale selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomité hvor formålet er å sikre sammensetning av styre med komplementær kompetanse og i tråd med eiers formål med selskapet. Representantskapets/generalforsamlingens leder velger leder av valgkomiteen. I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes for å speile eierandel. Flertallet av valgkomiteen bør være uavhengige av styret og ansatte. Valgkomiteens innstilling bør begrunnes. Valgperioden kan vedtektsfestes men allikevel være fleksibel i forhold til eiers behov for kompetanse.

Nr. 11 Rutiner for kompetansevurdering av selskapsstyrene

Eier har ansvar for å sikre at styret besitter den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål, jmf. punkt 9. I dette ligger det også at eier står fritt til å skifte ut styremedlemmer innenfor valgperioden. Men styret selv har også et selvstendig ansvar for å jevnlig vurdere egen kompetanse i forhold til eiernes formål med selskapet og det er derfor anbefalt en rekke rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Nr. 12 Styresammensetning i konsernmodell

Styret i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styrer. Dersom datterselskap yter tjenester til morselskap i konkurranse med andre bør det være ledelsesmessig og funksjonelt skille mellom selskapene for å unngå inhabilitet og rolleblanding i anbudsprosesser. Dersom det i konsernet er et datterselskap som yter monopoljenester til sine eiere eller innbyggerne i eiers kommuner bør eksterne kandidater ha flertall i datterstyret.

Nr. 13 Oppnevning av vararepresentanter

Der det utpekes vara til styre bør ordningen med numerisk vara benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Nr. 14 Habilitetsvurderinger og politisk representasjon i styrene

Det er opp til hvert enkelt eierorgan (kommunestyre, representantskap/ generalforsamling) å avgjøre hvilken type kompetanse et styre skal ha. I utgangspunktet anbefales det å unngå situasjoner der styrets medlemmer jevnlig blir vurdert i forhold til forvaltningslovens regler om habilitet og derfor kritisk vurderer bruken av ledende politikere i selskapsstyrene. Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter, og at kommunestyret oppretter en valgkomite som innstiller til det organ som skal velge styrerepresentanter.

Nr. 15 Kjønnrepresentasjon i styrene

I loven er det nå krav om 40 % kjønnrepresentasjon i styrene for både interkommunale selskap, aksjeselskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har eiermajoritet. Egne rekrutteringsseminar bør iverksettes der det er vanskelig å oppnå lik kjønnrepresentasjon.

Nr. 16 Godtgjøring og registrering av styreverv

Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse og eventuell revidering av Eiermelding gjennomføre en prinsipiell diskusjon om honorar som grunnlag for Eierorganets fastsetting av styrehonorar, uavhengig av organisasjonsform. Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregister.no

Nr. 17 Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter

Det anbefales at selskapene ved utskilling av virksomhet til selvstendige rettssubjekter søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.

Nr. 18 Utarbeidelse av etiske retningslinjer

Det anbefales at Eier påser at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Nr. 19 Administrasjonssjefens rolle i kommunale og fylkeskommunale foretak.

Administrasjonssjefens rolle som budsjettansvarlig for kommunens samlede økonomiske virksomhet herunder foretakene kombinert med manglende instruksjonsmyndighet overfor daglig leders disponeringer bør være gjenstand for en samhandlingsdiskusjon ved opprettelse av foretak. Administrasjonssjefen, stedfortreder eller andre i ledende administrative posisjoner samt medlem av fylkes- og kommunalråd kan ikke sitte i styret. I kommuner med parlamentarisme kan ikke kommune- og fylkesråd sitte i foretaksstyrene. Det samme gjelder

administrasjonssjef/stedfortreder. Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter.